

Archiv pohádek, pověstí, obyčejů, starožitností
na Záhohí a Pobečví.

Časopis lidopisný. Vychází měsíčně v Týně u Lipníka.
Číslo za 4 halíře. — Poštou v Rakousko-Uhersku celoročně 1 kor.

ROČNÍK III

Únor 1907

ČÍSLO 6. a 7.

O Palečkovi.

Byli chudobní rodiče, měli pět chlapců a nejstarší se jmenoval Paleček, protože byl maličký. Chlapci rostli, byli stále při dobré chuti, ale rodiče jich těžko živili. Přišel drahý rok, nastával podzim a živnosti bylo v chalupě na mále. Jednou pozdě večer, když děti na peci usnuly, rozmloňval otec s matkou o jejich bídě, že přes zimu děti neuživí. Matka tiše plakala, neboť věděla, že zimu pro hlad nepřežijí. Otec pravil:

«Těch chlapců se lehko zbavíme. Zítra jich zavedu do hor, budu tam dělat drva, oni budou sbírat jahody, zabloudí a já jim uteču.»

Paleček nespal, slyšel, co s nimi otec zamýšlí a přemýšlel, jak by bratry zachránil. Ráno vzal otec děti do lesa a ukázal jim na pasece jahody, aby jich sbíraly do večera, že po práci na ně zavolá a domů dovede. Paleček si ale ráno, než vyšly s otcem, nasbíral plné kapsy z potoka drobných kaménků, bílých a lesklých. Cestou, když bratříčci poskakovali — zůstával pozadu a ob čas pouštěl kamének za kaménkem po chodníku. Tak značil cestu až na paseku. Tam se děti rozběhly po stráni, sbíraly chutné, červené jahody a chvílemi si pohrály až do večera.

Za večera zafícel chladný vítr, děti vzpoměly na domov, hledaly otce volajíce ho marně, neboť jak si umínil, utekl, aby se dětí zbýl. Chlapci unavení marným voláním po otci dali se do usedavého pláče, neb se již den schyloval ku konci. Tu jich Paleček těšil, že je sám dovede k matičce a pravil, aby mu pomáhali hledati kaménky na chodníku, že jich tam nakladl, co by z hor vyšli k dědině. Hledali, hledali po pěšince, až našli první kamének

a pak druhý a ostatní, až se dostali šťastně k chaloupce. Paleček jako nej-moudřejší vešel do síňky pootevřel dveře a poslouchal, co otec s matkou za stolem hovoří.

Tu slyšely děti, jak matka žaluje: «Ach, kde jsou moje děti, jistě jich vlci roztrhali a sežrali». Plakala hořce. Paleček strčil hlavu do jizby a pravil: «Neplačte, maménko, vždyť už jsme tu všeci». Po té vběhly děti do jizby, objímaly matku a líbaly žalující, že jich tatíček odběhl.

Matka byla šťastná, že má u sebe své děti a pak se jich tázala, jak se dostaly z dalekých hor. Paleček vykládal, že si nabral plné křapsy kaménků, nechal ob čas na chodník padat, aby je pak nazpátek dovedly dom. Matka pochválila Palečka, že je chytrý a rozumný a slíbila, že je s otcem nikdy do lesa nepustí.

Tak žili v chaloupce nějaký čas. Matka starala se o děti a otec roubal dříví v horách při malém výdělku, který nestačil na tolik krků. Otec si pomyslí, mají-li děti doma zemřít hladem, ať zemrou v horách, co bych to jejich trápení neviděl. Tu se otec rozhodl. Vzal jednou chlapce sebou do lesa, aby si sbírali zase jahody, a nebál se, že jim uteče, nebo jej budou stále v lese slyšet, jak bije palicí na pantok při práci. Paleček musel kráčet před ním s ostatními bratříčky. Matka jim dala každému krajíc chleba, který cestou pojídali; ale Paleček pouštěl kuličky chlebové na chodník z opatrnosti. Když byli daleko v horách dal se otec do práce, děti sbíraly celý den jahody a slyšely tlouci palicí, jak by otec byl v pilné práci. Vál silný vítr, otec před večerem uvázal palici na haluz suchého stromu a vítr bil s ní ob čas na kmen, otec pak pospíchal k domovu, aby dětem ušel.

Bylo už k večeru, dětem bylo teskno, vracely se k místu, kde slyšely otce při práci. Jak se ulekly, když tu spatřily palici uvázanou, jak s ní vítr naráží na strom. Paleček těšil své sourozence, že je dovede domů, aby mu pomohli hledat po chodníku kuličky chlebové. Hledali, hledali, ale kuličky nenalezli, neb je ptácci všecky přes den sezobali. Nastala tma, děti lesem bloudily, až unavení nemohly dále. Paleček je těšil aby se nebáli, že se snad Pán Bůh nad nimi smiluje. Chlapci přikrčili se mezi kořeny stromu vysokého, Paleček naň vyběhl až na vršek a pohlížel, kde by uhlídal obydlí. Nedaleko na palouku viděl světlo z okénka chalupy. Pamatoval si směr, slezl dolů a dovedl své bratříčky brzy přes louku zarosenou k dřevěné chalupě. Paleček zaklepal na okno, žena jim otevřela a nemálo se podivila, kde se tu tak drobné děti nabraly. Paleček jako nejrozumnější prosil za všecky, aby se nad nimi smilovala a dala noclehu. Žena jich nechtěla přijati a pravila, aby jen v lese našly si někde daleko od chalupy nocleh, nebo její muž že je ukrutným lidožroutem, že by je sežral. Chlapci ale nechtěli se dáti odbýti, prosili, aby je někde ukryla, že by jich vlci sežrali.

Konečně nechala se žena uprosit, vzala je do jizby a strčila pod lože prikazujíc, aby tam byli tiší, když muž její se vrátí. Pozdě přišel muž její, lidožrout hladový a žádal večeři. Žena mu donesla celého berana upečeného a džbán vína. Dal se do jídla až nezůstalo nic, jen trochu kostí, vypil víno do kapky a natáhl se na lože. Po chvíli vstal, ohlížel se po jizbě, pohlížel

všecky kouty a pravil k ženě: «Ty tu máš ukryté čerstvé maso!» Žena pravila: «Maso sem žádné neukryla, žádného jsem ani neměla, krom pečeného berana».

Lidožrout ji ale nevěřil, stále cítil člověčinu. Hledal, až našel chlapce pod ložem. Vytáhl je jednoho po druhém za nohy, pohlížel při světle jako králíky a pravil: «To budou zítra pěkné pečinky. Ráno mě jich přichystáš k snídání». Pak se dal dětem najíst, položil je na postel, aby mu neutekly a lehl si vedle nich a brzy hlasitě chrápal. Lidožrout měl pět děvčátek stejného věku, jako Paleček a jeho bratři. Ležely na druhé posteli a měly na hlavách po zlaté korunce drahými kameny zdobené.

Když všeccko usnulo, přibral se tiše Paleček k jejich loži, děvčátkům vzal korunky, posadil je na hlavy svých bratříčků a zhasl světlo. Pak si lehl a čekal co se bude dít. Po chvíli probudil se lidožrout, vstal, hledal dlouhý nůž a chtěl chlapce k snídání podřezat. Sáhł na postel a když nahmatal korunku, uskočil, řka: «O běda, nyní bych byl své děti podřezal». Lidožrout dobral se k druhému loži a uřezal pěti děvčátkům hlavy. Zatím Paleček slezl tiše s bratříčky z lože, otevřeli tiše dvěře a utíkali do lesa. Když se ráno šefilo, zavedl Paleček své bratříčky do nedaleké jeskyně a tam se všichni i s korunkami zlatými ukryli pod listí. Lidožrout ráno procitnul ze spánku a zděsil se, že ho děti obelstily. Přisahal jim pomstu krvavou. Honem obul své boty sedmimílové, běhal po horách a dolinách, až unaven marným hledáním odpočíval nedaleko jeskyně a usnul.

Paleček pozoroval lidožrouta a když spatřil že spí, tiše se přibral, vyzul mu boty, vyvedl své bratříčky z jeskyně a utíkali horama, kam je nohy nesly. Lidožrout když procitl, spatřil, že nemá botů sedmimílových. Zoufal si a utratil se. Paleček ale dovedl šťastně bratry do rodné dědiny. Bylo už pozdě večer když přišli k chalupě. Paleček otevřel dvěře od jizby a slyšel matku žalovat: «Ach, děti moje, kam jste se poděly; děti moje, kde jenom jste?» Paleček otevřel dvěře, vešel do jizby vleka za sebou veliké boty a za ním čtyři bratříčci, všichni na hlavách zlaté korunky, a pravil: «Mámi, mámi, už jsme tu zase, ale nyní se nás už nezbavíte, neseme zlaté korunky a sedmimílové boty, které nás už nenechají hladovět».

Rodiče měli z toho velikou radost, chválili Palečka, jak je statečný a chytrý a nemálo se hrozili nebezpečí, o němž jim děti vypravovaly. Druhého dne obul si Paleček sedmimílové boty, vzal jednu korunku a pospíchal do města, aby ju prodal. Tam nemohl ju nikdo pro její vzácnost koupit, neboť tolik peněz lidé neměli. Vybral se tedy Paleček na zámek královský a nabízel korunku ke koupi. Král byl celý udiven vida Palečka ve velkých botech přicházeti a když slyšel jeho příhody, korunu mu odkoupil, přijal za posla rychlého a opatřil rodině jeho živnosti. Tak Paleček, ač maličký, svou chytrou rozšafností opatřil své rodině živnosti.

Pohádka o vajíčku.

Bohatí rodiče měli tři dcery na vdávání. Přijel ženich za nejstarší na krásném povozu se služebnictvem a ukazoval veliké bohatství. Lakotný otec dal mu nejstarší za manželku, neboť tehdy ženili rodiče děti dle své vůle. — Ženich odvezl dceru daleko do hor na jeden zámek. Tam jí dal klíče ode všech pokojů, ale do jednoho pokoje se nesměla nikdy podívat a od toho jí dal zlatý klíč k opatření. Když častěji musel do světa s lidem svým, dal jí vajíčko, řka: «Kdyby ti bylo zle, zatoč na levo vajíčkem a všichni nepřátelé zhynou.» Tak hlídala zámek v nepřítomnosti muže svého. Častěji myslela na ten tajemný pokoj, zvědavost se zmáhala, až ztratila chuť k jídlu a chřadla nespavostí. Když jí jednou bylo nejhůře a muž na cestách, šla k pokoji zakázanému a zlatým klíčem dvéře otevřela. Lekla se velice, když tu spatřila mnoho lidí pobitého, že jí vajíčko upadlo a rozbilo se.

Muž se vrátil, viděl ju ztrápenou a ptal se jí, kde má to vajíčko. Ona se přiznala, že se jí rozbilo. Rozlítl se muž a jednou ranou jí uťal hlavu a zavlékl do komory k ostatním zabitým.

Pak se jinak oblékl do krásnějšího oděvu a jel s četným služebnictvem zase k těm rodičům pro druhou dceru, řka, že jeho bratr je šťasten s nejstarší, aby jemu dali druhou dceru za manželku. Otec hned svolil, jen matka ustavičně plakala, neb o své první dceři nikdy nic neslyšela a bála se druhou ztratit. Svatba se hlučně odbyla, manželé odjeli daleko do hor na zámek. Tam se to samé s druhou dcerou opakovalo a ztratila svou zvědavost život, neb její muž byl náčelníkem zbujníků, kteří na tom zámku kořist snášeli. Tak se po čase vypravil v jiném oděvu pro třetí dceru. Ta ale byla opatrná a srdnatá. Odevzdal jí, když s ním po svatbě octla se na zámku v pustých horách, klíče a vajíčko, řka: «Když ti bude zle, otoč vajíčkem na levo a všecko zhyne, kdyby v zámku někdo zemřel, otoč vajíčkem na pravo a hned ožije!»

Tak se stalo po čase, když se na dalekou cestu vybral muž, že třetí jeho manželka puze na nezkrótnou zvědavost podívala se do třetího pokoje. Ihned poznala, za koho se přovdala. Tam ležely státé její dvě sestry mezi jinými. Zamkla komoru, klíče uložila a nedala znáti strachu, když se manžel její vrátil z daleké cesty, ale mile se k němu chovala, že neměl podezření a prosila ho úsilovně, aby s ní navštívil její rodiče, nebo matka po ní velice teskní. Muž zbujník měl jí rád a svolil k její žádosti. Poručil, aby uchystala tři truhle plné zlata a stříbra rodičům. Ona uposlechla a vložila do dvou ještě truhel těla zabitých sester a naložila na vůz, aniž by to muž pozoroval.

Tak jeli k rodičům, kteří měli pak velikou radost, když svou dceru spatřili tak bohatou a vystrojili manželům a služebnictvu jejich velikou hostinu.

Když byla hostina nejhlučnější, vešla do pokoje, kde byly poklady uloženy, otevřela dvě truhle, v nichž ležely státé dvě sestry a vajíčkem otočila na pravo. Ihned obě sestry ožily a nemálo jí děkovaly za vysvobození. Pak vešla mezi hosty a vypravovala, jak jeden manžel dvě ženy své stal a tázala se pak hostů, co by takový muž zasloužil k odplatě. Její manžel, netuše nic, pravil: «Zasloužil by, aby mu hlavu srazili.»

Dobře jsi rozsoudil, nebo dvě moje sestry jsi zahubil, tak se ti také stane. Otevřela dvéře a ukázala na dvě sestry své. Tu její muž vyskočil i jeho tovaryši a chtěli noži všecko pobít. Ona ale zatočila vajíčkem na levo a mžikem spadly s ramen hlavy všem nepřátelům.

Pak se vypravila s mnohým lidem a dvěma sestrami do hor, zámek dobili, poklady tam nahromaděné odvezli a zabitě tam lidi čarovným vajíčkem vzkřísili a bohatě obdarovali. Když pak se domů šťastně vrátily, z pokladů loupežníků konaly dobré skutky do smrti.

Pohádka o vlku.

Bylo jedno děvče, rodiče ho milovali, že bylo tiché, poslušné a velice šumné. Mělo stařenku za horama nemocnou a donášelo jí od matky koláče a víno k posile.

Jednou ji potkal v lese vlk a ptal se jí, kam jde. Ona mu na to, že nese stařence nemocné koláč a víno. Vlk se tomu divil, řka: «Jak si otevřeš chalupu, když je stařenka nemocná a leží na loži?» Děvče mu odvětilo: «Potlačím zá kliku a dvéře se otevrou.» — «Ale pohleď, jaké tu krásné kvítí roste» — pravil vlk — «natrhej stařence, bude z toho mít radost.»

Děvče přisvědčilo, trhlo nejpěknější kvítí; vlk zatím uháněl, co mu nohy stačily k chalupě, potlačil tlapou na kliku, dvéře se mu otevřely, vběhl do jízby a stařenku na loži sežral. Oblékl se do šatů stařenky, dal si čepce na hlavu, lehl si na lože a pokryl se po bradu. Zatím děvče s koláčem a vínem přišlo, postavilo to na stůl a vítalo stařenku, tázaje se jí po zdraví. Nemálo se divilo, že jí neodpovídá a pak zvolalo:

«Aj, stařenko, jaké vy máte veliké oči!»

«Abych tě mohla lepší vidět» — odvětil vlk.

«Ale, stařenko,» — ozvalo se děvče dále — «jaká to máte dnes veliká ústa!»

«Abych mohla lepší pojídat!»

«Ale, stařenko, jaké to máte dnes veliké ruce!»

«Abych tě mohla lepší chytout.»

«Tu jsem vám, stařenko, donesla koláč a víno.»

Ještě nedomluvila, vlk skočil s lůžka a děvče sežral, zapil vínem, lehl do lože a brzy hlasitě chrápal.

Podle chaloupky šel myslivec, slyšel chrapot a myslel na nemocnou, chtěl jí navštívit.

Vešel do jízby, spatřil vlka na posteli a viděl, že stařenku sežral.

Přiblížil se k loži, loveckým nožem rozpáral vlka a stařenku s děvčetem zachránil. Vylezly ven. Děvče doběhlo k potoku, nanoslo kamení, nasypalo vlkovi do břicha a myslivec zašil jej konopnou nití. Jakmile se víno vlkovi z hlavy vykouřilo, probudil se, skočil s lože a zočiv myslivce utíkal do lesa. Když přišel k potoku a hleděl ho přeskočiti, spadl do vody a utopil se.

Petr Syrakovský.

Paprocký Bart. z Hohol, spisovatel polský a český. nar. r. 1540. † 1614 ve Lvově, po smrti své ženy 1572 oddal se spisovatelství a později. Iša pohostinnu na Moravě u kn. biskupa Stanislava Pavlovského. napsal rodopis šlechty naší v knize: »Zrcadlo markrabství Moravského 1593.« V druhém díle píše o rodu pánů Syrakovských toto:

Petr z Radíkova, kamenného zámku v zemi Dobřínské, sloužil za žold králi Svatopluku II. na Moravě. Po srážce Svatopluka r. 906, když ze všech stran to království křivdy a nátisky trpělo, nebo nepřátelé z Uher na Moravu veliké v pády konali, vše mečem a ohněm hubili, s velikou loupeží se vraceli, aniž jim Moravané rychle odolati mohli, stalo se, že jeden pohan uherský opozdiv se unášel pannu na kom rodu vzácného. Náhodou narazil na pohana Petr z Radíkova a panna, poznavši v něm Moravana, ruce k němu spínala, aby ju zachránil. Petr pohana srazil s koně. Doprovodil ju na bezpečné místo, daroval jí kořist i koně pchanova a prosil lidi dobré, aby ju k dobrým bratřím doprovodili, sám pak spěchal kořistit na pohanech. Panna mu velice děkovala a vidouc jej krásného, slíbila, když se šťastně vrátí z boje, že žádného jiného za manžela nechce, jen jeho. Sňala prsten a rozlomivše jej půl jemu darovala na znamení zaslíbení. On pak odjel kořistit.

Stalo se, že ju vracející se potkal Božeta, syn vzácného pána Vyšebora, nabídl jí službu rytířskou, že ju doprovodí k rodu jejímu. Po cestě ju však přemluvil, aby jej za ochránce a osvoboditele prohlásila, neboť byla jediná dědička bohatého rodu, jinak jí vyhrožoval, že ji nechtě zahynout. Panna přestrašená svolila, ale aby čekal do dne a roka na svatbu. Božeta doprovodil pannu do Přerova na zámek a tu se staral, aby mu byla dána od přátel za manželku, ona však doufala, že se Petr vrátí a ju vysvobodí od Božety. Docházel rok, svatba ohlášena daleko široko, že o ní Petr zvěděl. Jej hned na Přerov, aby prosil pannu o vrácení kořisti, kterou jí ponechal. Báł se mocných přátel Božety a nedůvěřoval, že ho tak bohatou pannu dostal, iša cizozemec, ač k ní měl před Božetou spravedlnost. Tak v tom šatu, v němž pannu vysvobodil, přijel do Přerova k svatebnímu veselí.

Když se na zámek ohlásil a do jídelny vkročil, poznala jej nevěsta, když půl prstenu jí odevzdával a radostně zvolala:

«Prosím, přátelé milí, křivdy mně ani tomuto rytíři nečiňte. On jest to, který mne z rukou ukrutného pohana vysvobodil, jej zahubil, věci při mě zanechal, když mě na bezpečné místo doprovodil. Tu pan Božeta náhodou na mě přišel, odvezl a poručil, abych ho prohlásila za osvoboditele. Zasnoubila jsem se ale Petrovi a darovala mu půl prstenu, který nyní vrátil. Prosím, aby křivdy netrpěl, který hrdlo a zdraví pro mě nasadil.»

Božeta se zastyděl, neb odporovati nemohl. Petr netoliko prstenem, ale i skutkem dokázati mohl pravdivost výpovědi.

Přátelé nevěsty neohlížejíce se na chudobu Petrovu, chválili statečného rytíře a obdivující stálost a věrnost panny, oddali jí jemu za manželku. Tak

Petr v tom odění válečném svatební veselí vykonal. Statek ženy své přátelům prodal a do vlasti své Polské v Dobřínsku se navrátil.

Do erbu přijal půl prstenu a půl stěly proto, že ta panna byla z rodu odřívousů, kteří se psali páni z Doubravice a na helmě ruka z koruny. Jak panna žádala od něho pomoci. Přijda do vlasti koupil sobě dědinu na Kujavách, založil městečko a nazval jej Kostelcem po vůli manželky své, která se psala z Kostelce a potomci jejich píší se posud Kosteletci. Petr, starší syn Petruv, nabył velikých statkův v Dobřínsku a mladší Ondřej v Krakovsku a Sandomírsku. Kosteletci psali se též i z Ogouna neb Ogounčiky a byli velice slavní v kronikách polských. Jeden z nich byl r. 1258 vojvoda v Břestu a Kalíže, jiný 1242 biskupem v Krakově, 1329 vojvoda Lenčický, 1460 biskup v Chelmu, 1459 vojvoda v Břestu, 1509 biskup v Chelmu, a jiný vojvoda Poznaňský.

V kraji Dobřínském od toho předka mají počátek páni Syrakovští, slavní za krále Augusta a Štěpána Batoryho. Jan, podkomoří krále a po něm Ondřej Paprocký, otec můj vlastní. Páni Syrakovští v kraji Dobřínském píší se z Bohuslavic, jiní příbuzní z Pěrkova. Bratr pánů Syrakovských z Pěrkova Jeroným byl poslán na Moravu r. 1530, kde si lásku získal a držel zámek Hukvaldy s panstvím, vzal si za manželku Kateřinu Petřvalskou a r. 1570 pochován ve Staré Vsi v kostele.

R. 1593 seděl na soudě zemském na Moravě Ctibor Syrakovský z Pěrkova na Staré Vsi a Paskovu, nejvyšší písař markrabství Moravského.

Jak chtěl jeden pastýř zbohatnout.

V jisté dědině pásal pastýř černý dobytek, bydlel v pastišce a měl často nouzi. Přemýšlel často, jak by k bohatství přišel. Často míval u sebe cizí nocležníky a co mu tito někdy poradili, hleděl provésti. Slyšel jednou, že kdo zaneše mezi 11. a 12. hodinou noční zrcadlové sklo na hřbitov, položí na čerstvý rov a po půlnoci sám odnese dom, že má na skle čísla vyznačené, které mu v lutrii při nejbližším tahu vyjdou. Kdykoliv nesl zrcadlové sklo na hřbitov v tmavé noci, odehnali ho kostelní hlídači.

Jindy zase slyšel, že kdo si opatří vejce od černé slepice, položí si pod levou paží a 9 dní mlčky drží, nikdy se neumívá, nemodlí, do kostela nejde, že se mu z vejce devátý den vylihne jakýsi černý rarášek, který se ho nikdy nespustí. Peněz má vždy hojnost, a rarášek mu i tolik opatří kolik si přeje. Při tom ten člověk nemá stání v kostele, on by tam nevydržel. Pohne-li se v něm svědomí a chce-li se raráška zbýti, přiváže ho na dvouzlatník, položí na křížné cestě a kdo ho zdvihne a uschová při sobě, toho se zase přidrží a jemu znova slouží.

Pastýř opatřil si jednou z jara vejce od černé slepice, vlezl na pec s úminkem vysedět tam 9 dnů, aby se mu rarášek vylihl a bídu z pastoušky vyhnal. Už šestý den trpělivě seděl neumytý, nečesaný, nemodlený. To spozoroval soused jeho a vyzvěděl proč pastýř na peci sedí. Nezůstalo to

tajno. Brzy o tom celá dědina zvěděla a mnozí se horšili, že budou mít v dědině raracha. Tu se jednou večer vybrali tři neohrožení chlapi, Novák, Ludka a Vlasák, vedrali se do pastoušky, pastýře s pece stáhli a vejce mu rozbili. Tak mu sešlo z bohatství.

Pánové na Loukově, Libosváru a Mrlínku.

Od r. 1368—1375 panoval z hradu Obřan za kopcem Hostýnským Boček z Kunštátu. Koupil Loukov (7 lánů) za 282 hřiven, pak Mrlín a Novou Ves r. 1365 od Mikuláše z Malenovic. Zůstal v Loukově pánem nad polovicí dědiny Jan Markrabě mor. od r. 1375—1400; pán Milota z Tvorkova —1447, byl husita, ale druhý pán v Loukově byl katolík i ostatní osadníci; p. Matěj ze Šternberku na hradě Loukově 1447—1466, pak Jiří z Landsteinu —1492, a —1544 Albrecht Hustopečský z Hustopeč, který se také nazýval Bystřický, poněvadž si vystavěl tvrz panskou v Bystřici a přikoupil r. 1532 od Jetřicha Podstadského z Prusinovic Libosváry, Blazice a druhou polovicí Loukova od Jodoka z Loukova. Tento pán zanechal statek svůj Buriánovi Jiráskovi z Limburku 1544—1555. Byl mor. bratrem. Po něm Přemek z Víčkova —1560, Arkleb z Víčkova —1608. Tento pán má pěkný náhrobek v kostele Prusinovském s vytesaným poprsím a nápisem: L. P. 1608 v outerý na den sv. Šimona a Judy v noci usnul jest v Pánu urozený a statečný pán Arkleb z Víčkova na Prusinovicích, Vsetíně, na hradě Lukově, Rymnicích a Čejkovicích ve věku svého 47 let. Jeho duši že Pán Bůh milostiv jest, věříme.« Od roku 1608—1610 Vilém z Víčkova. Pak vládl statku nepřítel katolíků a mučitel blah. Jana Sarkandra, ten, který starodávný obraz P. Marie Sv.-Hostýnské, pocházející z doby sv. Methoda, spálil: Václav Bytovský z Bytova u Znojma, na Bystřici. Od r. 1633—1650 Václav kníže z Lobkovic; do —1674 Jan z Rotalů, zem. hejtman. Pak Jan Krištof z Rot. —1717; Jan Sigmund z R. —1767, František Antonín z R., stavitel kostela na sv. Hostýně a farní budovy v Loukově. Od r. 1761—1804 hrabě Fr. Monte de Abate; do r. 1827 hrabě Jan Nep. z Vengerských; od r. 1827—1856 Olivier, svobodný pán z Loudonů, nyní Arnošt, svobodný pán z Loudonů.

Poslední pán na Loukově Jodok přinucen byl statek svůj prodati, že nemohl dluh 25 kop grošů zaplatiti, odkaz to svého bratra Mikuláše kostelu v Dřevohosticích.

Po umučení blah. Jana Sarkandra neměli ani v Loukově ani v Bystřici duchovní správce. Pak byl Loukov s okolím, tedy i Vitonice přiděleny kostelu napřed do Holešova, pak do Bystřice. Žádný se o Vitonice nestaral a tak se stalo, že se tu velmi dlouho vyznání bratrské zachovalo, ač byl po r. 1620 sbor uzavřen a oni na oko stali se katolíky.

R. 1755 byla v Loukově zřízena kuracie. Duchovního správce vydržoval farář v Bystřici za 182 zl. ročně a byl jemu podřízen; r. 1784 stal se pak samostatným.

Zajímavo je (Volný), že kanovník olom. Tochojecius (Duchovní?) r. 1312, rodák loukovský, odkázal vikariátní prebendě sv. Aegydia z vděčnosti k patronu svého rodiště 5 lánů nadace. (Cod. dipl. Mor. 11. a 12. sv.) Od r. 1372 stává se často zmínka farního patronátu zdejších pánů Lukovských.

Psíček a kočička.

V Blazicích měli na jednom gruntě rodiče dvě dcery které nestejně milovali. Starší, Dora, strojili, s ní se od malička mazlili, a nikdy jí ničeho neodepřeli. Mladší Anička v domě všecko pokludila, a že byla často ucouraná, neměli ju rádi. Rodiče byli pozváni jednou na svatbu a vzali sebou Doru, kdežto Aničce poručili, aby husy napásla a dříve pak v noci hlídala. Odpoledne po práci hnala Anička husy na pastvu a vracejíc se k večeru dom kolem hřbitova, hořekovala si: «Háj husičky, háj, s kým já budu této noci spát?» Na hřbitově se jí kdosi ozval: «Neboj se, se mnou budeš této noci spát!» Anička se toho ulekla, přihnala domů, pokludila a když přichystala večeři, dala napřed psíčkovi a kočičce, co si přichystala, a pak co ostalo, snědla. Po večeři pozavírala všude, vzala psíčka a kočičku k sobě na pec a když se pomodlila, usnula. O jedenácté tloukl kdosi na okno. Anička procitla, vzpomněla si na ten hlas ze hřbitova a velice se ulekla. Ptala se psíčka a kočičky, co má dělat, aby ji poradili. Ti jí poradili: Jestli ti ten, co to klepe, zlatem obloží dům, že ho pustíš. Anička slezla z pece, přežehnalá se, a u okna volá: «Ešli mě uzlatíš celý dům, tož tě pustím!»

Za chvíli byl celý dům obložený zlatem a zase kdosi tloukl. Anička ulekaná zase se táže psíčka a kočičky, co má dělat. Ti jí poradili: Jestli ti dožene plný dvůr kráv, že ho pustíš. Anička se přežehnalá, přišla k oknu a volá: «Ešli doženeš plný dvůr kráv, tož tě pustím!»

Za chvíli byl plný dvůr kráv. Po chvíli zase kdosi klepe. Anička celá ustrašená přitulila se k psíčku a kočičce a radila se s nimi, co má nyní počat. Oni jí poradili: Až ti nanosí plný koš ohrabečný vody, tož ho pust. Zase se Anička požehnalá, přistoupila k oknu a volala: «Až mě nanosíš plný ohrabečný koš vody ze studně, tož tě pustím!»

Tu vidí, jak se ohrabečný koš spouští do studně, a ze studně prázdný vychází a zase se spouští, neb voda z něho vždycky vytekla a tu hlásný troubil na roh dvanáctou. Koš spadl do studně a klepání se již neozývalo.

Ráno přijížděli rodiče s Dorou a divili se, že se jejich dům z daleka svítí jak zlato a byli celí udiveni, že je obložen pravým zlatem a na dvoře plno kráv. A tu Anička vypravovala, co se stalo a jak zbohatla.

Stalo se po čase, že rodiče zase byli pozváni na svatbu, ale nyní si Dora umínila, že zůstane doma hlídat. Odpoledne hnala husy na pastvu a k večeru hnala je dom také kolem hřbitova. Tu volala na husy: «Háj, husičky, háj,

s kým já budu této noci spát». Přes zeď hřbitovní slyšela hlas: «Této noci se mnou budeš spát!»

Ona se z toho radovala, že také k štěstí přijde jako Anička. Doma pokludila, husy zavřela do chléva, psička a kočičku vylhala na dvůr, přichystala si dobrou večeři a na zvířata ani nevzpoměla. Pak si ulehla. Že psiček pořád štěkal a kočička mňoukala, vstala a pustila je do jizby.

O jedenácté ozvalo se klepání, byla tmavá noc, Dora se bála a tázala se psička i kočičky, co má dělat. Oni jí odpověděli: «Sama's jedla, sama's pila; sama sobě rad!» Šla do síně, otevřela dveře a ráno našli Doru v síni roztrhanou.

Světloňoši.

Za starodávna pásl za Osíčkem pacholek koně na loukách, tam bývali světloňoši a on se jich bál. Když jednou hnal na noc, oblékl ocasatý kožích (celý sešitý, vlnou ven, jen otvorý pro hlavu a ruce). Jak byl večer zahnal koně do jeteliny a lehl si na mez. Pojednou objevilo se na loukách mnoho světloňošů, měli veliké ohnivé hlavy a krátké tenké nohy a ruce. On se jich bál, lehl obličejem dolů a modlil se. Světloňoši hup, hup, hup, skákali mu po kožíchu až strachy usnul. Když se probudil, přšelo. Domníval se, že posud světloňoši skákají mu po kožíchu, až voda na plnou brázdou se hrnoucí ho donutila vstáti. Když nikoho neviděl, doběhl do Osíčka a koně přišli sami dom.

Sedlák jeden z Příkaz vezl k večeru do mlýna Libosvárského, stmívalo se, a na loukách objevilo se mnoho světloňošů. Když přijel blíž pochytili se mu na vůz že z místa nemohl. Modlil se o záchranu, ale světloňošů stále přibývalo, koně se vzpínali a nemohli z místa. Tu začal klnout a světloňoši se ztratili, že mohl dál. Jeden na něho volal: «Kdyby se's pomodlil ešče jen Očenáš, byl by's nás vysvobodil. Jsme duše z očištěce». Od té doby modlíval se za duše v očištěci.

Me lu zíně obětovávali v Osíčku na podzim mouku, kterou dávali na okno, aby neškodila výchorein.

Dívka jedna žala na zahradě jednoho gruntu u Osíčka trávu a vyžala bachratou žábu. Ona se jí velice lekla, ale žába promluvila: «Mám doma žabičky a můžeš mě jít za kmotru.» Dívka jí hned přislíbila, že půjde. Na třetí den přišel pánek v zeleném kabátku a pravil jí: «Co's sléčila's, vyplň!» Ona se toho velice ulekla, běžela za hospodyní, co má dělat. Ta jí řekla: «Vem si svěcenó vodu seob a vyplň, co's sléčila.» Dívka poslechla, šla za zeleným pánkem k potoku a byla kmotrou žabičkám.

Galašovo mudrosloví.

Jozef H. A. Galaš, největší lidumil a vlastenec nar. před 100 lety v Hranicích (1756) a zemřel tamtéž 14. února 1840. Byl lékařem vojenským. Oslepl po nemoci v Haliči a odebral se r. 1791. na odpočinek do rodiště svého, k jehož oslavě věnoval všecky síly své šlechtěné duše. Ve své dlouhé chorobě, maje upřené jedno oko do věčnosti, zapisoval si do knížky různá zrnka pravdy, krásné příklady mravoučné a průpovědi. Písmo brkovým přem psané je velmi těžko čitelné, neboť měl slabý zrak. Přepsal jsem tuto zlatou knížku, aby jeho šlechtěné srdce v čistém jasu se objevilo. Rukopis má nápis «Obora mravních průpovědí a příkladů ku ctnostné zábavě a vyrazení šlechtěných duší založena od Jozefa H. A. Galaše».

Následujme Galaše!

O věrném přátelství.

Darius, král perský rozkrojil jednou granátové jablko a v něm objevilo se mnoho zrněk. Když se ho jeden dvořenín tázal, co by si v takovém počtu přál, odvětil: Zopíra! To byl jeho nejvěrnější služebník.

* * *

Císař Augustus dobyl Alexandrie, lidé báli se trestu za odboj, ale on prohlásil: Pro přítele svého Attika všem odpouštím.

* * *

Plutarch vypravuje: Věrní přátelé Jazon a Nikokles athenští byli nevině odsouzení k smrti. Před popravou jedem prosil Nikokles Jazona, aby mu dovolil dříve jed vypít, než by jej umírati viděl. Jazon mu odvětil: «Ač mi žádost tvá, o příteli, přetěžká jest, učiním dle přání tvého, jemuž jsem po celý život ničeho odepřiti nemohl.»

* * *

Pravá ctnost je sluncem, které svou září osvětluje úrodné pole, zahrady; ale i pustiny i pouště. Drž se vždy koleje svého stavu; tak pojeděš jistě cestou pravou, šťastnou k cíli svého putování, budeš-li plnit svého povolání.

* * *

Podrobenost není tak tvrdá věc, jak si jí představujem. Příčina, že poslouchati nechceme veselou myslí je, že více poroučeti, než poslouchati chceme. Kdyby všem po vůli se stalo, nastal by zmatek.

* * *

Starí lovečtí psy a starí služebníci mají stejný osud; když nejsou k službě, vyženu se.

* * *

Chraň se pochlebníků a nedůvěřuj srdci svému, že by silné bylo, aby se chválou nedalo ošáliti; nebo jedem pochlebenství snadno se nakazí, kterému samolibost dveře otvírá a tak vlastním zrádcem se stává.

* * *

Každý zlý skutek musí na jeho přijetí, i kdyby celý svět na něm přiválen byl.

* * *

Aby pole vydalo hojnou úrodu, hnojí se neřádem; zločiny a špatní lidé jsou k tomu, aby ctnost hojnější úrodu vydala.

* * *

Nápis na jedné lékárně: «Žítí lenivé a nemírné dávají mi zdárný prospěch; budeš-li mírně vždy žítí, maličký zisk budu mít».

* * *

Mladí lidé mají své náruživosti za ctnost; svou lrdost ukazují jako vavřínový věnec; moudrost za zásluhu; a m a r n o t r a t n o s t za vznešenou mysl.

* * *

Prázdné bečky hučí nejvíce.

* * *

Život lidský je podobný veliké nálevně obecní hospody: plno vozků a chodců; kde se jí, pije, spí, chrápe, platí a pak dále cestuje.

* * *

Jeden král, slyše surovce tupit umění, pravil k dvořenínům: «To je hlas vola a ne člověka».

* * *

Jiný: «Kdo nezná žádného umění, nezdá se ani člověkem býti».

* * *

Umění je obecnému lidu stříbrem, vznešeným zlatem a králům drahokamy.

* * *

Život lidský bez umění je poušť a hrob člověka živého.

* * *

Caesar pořídil si sochu své osoby řezbářem takto: Stojí na zeměkouli drží v jedné ruce meč, v druhé knihu. Dole je nápis: «Obojím císař!»

* * *

Poslouchati je mnoho lepší než poroučeti; podrobeni býti bezpečnější, než vládnouti.

* * *

Kdo práci miluje, velmi se raduje; ona jen lenochy trápí.

* * *

Máš-li ostrý vtíp a při tom zlé srdce, jsi vtělený ďábel; máš-li mnoho rozumu a dobré srdce, jsi vtělený anděl!

* * *

Kdo mnoho lidí šťastnými činí, je nejšťastnější.

* * *

Ctnost je sestrou moudrosti, bydlí s ní pod jednou střechou. Kdo jí miluje, nikdy se moudrosti nespustí, protože jsou nerozdílné.

* * *

Chceš-li blaženě žítí, měj ctnost v uctivosti; nešlechtník není nikdy blažený. Nešlechtnost je úhlavní nepřítel ctnosti a ve stálém boji; čím větší boj, tím větší vítězství ji očekává.

* * *

Nestarej se o dobrou a slavnou pověst, jedné jen šlechtně a ta tě jistě nemine. Čím ctnostnější žití, tím slavnější pověst. Ctnost a moudrost jen pokornému přivyká, od pyšného se vzdaluje.

* * *

Kdo nepanuje svým vášním, není moudrým; otrok náruživostí svých není ctitelem ctnosti.

* * *

Pravé blaho bývá uvnitř a nikoliv zevnitř a slepé štěstí nemá k němu práva.

* * *

Lakomství je nepravost, která dnem i nocí pokoje nedá; sužuje žádostí nenasytnou vždy větší po zisku, ač není k ničemu, leč se naň díváti a počítati.

* * *

Před Boleslavem, králem polským, r. 1081, plakal jeden stařec. Král tázal se po příčině. Ten mu odvětil: «Pláču nad chudobou svou, vida o králi, tvé bohatství». Na to zavedl ho král do pokladnice a dovolil mu tolik peněz do pláště nabrati, co by uměl. Lakomec nabral si peněz, že je sotva v plášti svázané uměl, klesal pod tíží, spadl se schodů a zlomil si vaz. Král poručil zašití jej do pláště i s penězi a do Visle vhodit.

* * *

Roku 1539, žil ve Vratislavě bohatý měšťan, a velký lakomec. Ničeho si nepřál a chudobně žil. Když cítil konec žití se blížiti, šatstvo a prádlo na kousky postříhal, zlaté a stříbrné peníze pokrájel na drobné kousky, slil to s cínem a mědí, a pak v jámě hluboké ukryl v doměni, že to nikdo nespasí. Byl na omylu. Našli to jiní, kteří se na počínání jeho dívali. Slabostí pak utělil a ničeho nepožívaje, hladem se umořil.

* * *

Lakomství je skrytá shánka zisku, veřejná loupež, bezdná propast, nejbídnější náruživost, nečiní majetníka získaného statku šťastným.

* * *

Lakomec podobá se vodnatelnému. Čím více vodou naběhlý, tím více žízni a lakomec čím více má, tím více žádá.

* * *

Lakomství je málomocnost duše z pěti vředů: Závist, svár, pýcha, nezkrocenost a líněv.

* * *

Všecky ctnosti stárnou v člověku stárnoucím, jedině lakomství mládne.

* * *

Lakomec ničeho dobrého nekoná, leč když umírá.

* * *

Etna, sopka na Sicílii, před 1400 lety chrlila lávu k městu Katonii. Lidé odnášeli svůj maetek, své jmění. Dva synové nechali zlato a stříbro doma a odnášeli z nešťastného města hořícího své staré rodiče. Láva žhavá byla jim v patách v dravém proudu, blízko synů se náhle rozdělila ve dva proudy, že bez pohromy rodiče zachránili. Jiní zahynuli.

* * *

Pohané měli toho za nábožného, kdo rodiče miloval.

* * *

Augustus, poraziv Antonia, část římských velmožů odsoudil k smrti. Mladý Říman Marcel spatřil mezi nimi svého šedesátiletého otce, přichvátal k Augustovi s plácem a prosil objímaje mu nohy, aby mu otce daroval. Augustus pohnut dětinou láskou, učinil mu po vůli, ač starý Marcel byl jeho úhlavní nepřítel.

* * *

V Římě byl jeden měšťan odsouzen k smrti a měl v žaláři hladem umřít. Dcera jeho vdaná vymolila si dovození k denní jeho návštěvě, ale bez pokrmů. Měšťan žil dlouho v žaláři. Vyšetřováním se zjistilo, že její dcera kojí. Pro lásku dítěte bylo mu odpuštěno.

* * *

V Toledě za krále Petra měšťan k smrti odsouzen. Syn se za něho nechal radostně popraviti.

* * *

Nic netěší člověka než vykonané povinnosti k Bohu, lidem a sobě.

* * *

Křesťanské náboženství podává nám nejkrásnější pravidla nejčistší mravnosti a nejvznešenější moudrosti a není třeba nové vynýšleti a zakládati.

* * *

Pán Ježíš neučil knihami, ale příkladem svého konání. Učil veřejně, každému přístupný, pod širým nebem. V konání jeho zářila dobrotivost a tichost. Nestál o marnou čest, učil mírnosti, spokojenosti a pravé pokoře. On znal padlé ušetřiti, nepřátelům odpustiti a bloudící na pravou cestu přivésti.

* * *

Moudrý snáší trpělivě pomluvu. Ještě se nikdo nezrodil, který by neměl nepřátely.

* * *

Jakmile byl diplom urozenosti za peníze prodán, hned pravá urozenost byla zničena, a každý nešlechtík si jej může koupiti za peníze i zle nabyté.

* * *

Nedomnívej se, že nešlechtné a špatné jednání se zapomene.

* * *

Před jinými můžeš se ukrýti, ale nikdy sám před sebou.

* * *

Podporuj pronásledovanou a utiskovanou ctnost.

* * *

Dobře vykonaná dobrodíní jsou pokladem šlechtných lidí.

* * *

Zastáváš-li znamenitý úřad, nechtěj nikdy příjmu nespravedlivého užívati; chceš-li jej složit, učíš tak ze cti a nikoliv ze ziskuchtivosti.

* * *

Řecký mudrc Diogenes byv tázán, co člověka nejvíce blaží, řekl: «Zdravé tělo, osvětlený rozum a dostatek potřebného zboží».

* * *

Štěstí je vrtkavá žena. Moudrého často rozveselí, ale nikdy nezarmoutí.

* * *

Kdo s málem spokojen, i v chudobě spokojen bývá. Kdo v chudobě spokojen, není chudý.

* * *

Děti mohou plakat nad ztrátou hraček; moudrému nesluší rmoutiti se nad ztrátou štěstí a statku.

* * *

Nic tak netěší a neblaží umírajícího, než jako vzpomínky na šlechetné skutky a konání dobra.

* * *

Vojevodce jeden v Lucenburku umíraje, želel, že více králi jako hrdina než Bohu sloužil.

* * *

Kdo více na jídlo myslí, méně na ctnost pamatuje. Člověk se má zdržovati pokrmů, k nimž jej hlad nezve a nápojů, k nimž jej žízeň neláká. Bylo by méně neduhů.

* * *

Kdož nedbáš svých povinností, pomni na smrt, jež v rychlosti může tebe překvapiti. Nechtěj tedy odkžiti ničeho, což žádá povolání tvoje k vykonání!

* * *

Nejbídnější je ten, jehož pokání počíná při skonání.

* * *

Král jeden tázal se přítele svého, kterak by se milostí Boží ubezpečiti a někdy do věčného blahoslavenství dojiti mohl. Tento odvětil: «Z tohoto světa na onen nevezmeš ničeho, kromě dobrých a zlých skutků. Tvoje to věc, jaké břemeno na věčnost odneseš.»

* * *

Člověk jeden tázal se Diogena: «Kterak se nepříteli nejvíce vymstím?» Tento mu řekl: «Když se ctnostnějším než on vynasnažíš!»

* * *

Žítí je sen o stínu — marnivost všech snah lidských.

* * *

Pochlebník není přítelem; pochlebenství je nedostatek přátelství. — Kdo nepříteli přeje, přítele v nouzi neopustí. — Štěstí nám dává přátele, neštěstí je zkouší, zdali jsou pravými. — Pravé přátelství ničím se nezlehčí, časem se neníčí, ale stále trvá. — Pravé přátelství někdy kárá, ale nikdy nepochlebje. — Koho nám štěstí za přítele zjednálo, toho činívá nám neštěstí nepřitelem. — Žel Bohu, nyní je málo přátel osoby, více přátel štěstí. — Sřež se přátelství lidí nešlechtných a nemravných, dokud v počátku jest; jinak když přestane, snáze vyhneš se nepříteli, než příteli. — Přátelství zaslé nebylo pravé a upřímné. — Přátelství se ničím netají, nýbrž je jedno srdce.

jedna duše. — Kdo chceš býti pravým přítelem, buď dříve přítelem Božím.
— Přítele, který tajností svého přítele vyjevuje, se varuj a své opatruj.

* * *

Veliké je to neštěstí, když se tam, kde se upřímnost hledala, zlost a ne-
šlechtnost nalezla. (Pokračování.)

DROBNÉ ZPRÁVY.

«Hrad» nad Lištnou. V lesí «Zámečku», na nejvyšším vrchu osamocpe-
ném nad Roštěním, je ve vysokém stojáku krásně zachovalé hradisko pravěké,
jako zkamenělá pohádka, jménem «Hrad». Celý vrch je valem korunovaný
a k Lištné i příkopem. Tak se jmenovaly před 2000 l. hrazené dědiny, pravěká
města. Posud Jihoslované a Rusové jmenují nepřetržitě města «Hrady». Tak i u
nás bylo. Silnici od Bystřice do Val. Mezirříčí posud menuje lid v okolí Bránec
«hradská». Skupina mohyl, pravěký hřbitov «Hradu», je nedaleko Lištné v lese.
Mnohé otevřel p. nadučitel E. Peck z Domaželic. Na mísu neb do větší nádoby
vložený spálené zbytky zemřelého, do kola přiložily se dary a zbraně ka-
menné i šperky bronzové a na to nasypána mohyla. Podle památek, které
ž uvedeme, byly dědiny za doby apoštolské činnosti sv. Cyrilla a Methoda
tam, kde nyní jsou po celém Záhoří. Rozvržení Záhoráků v tolika dědinách
tam, kde jsou nyní po celém Záhoří. Rozplození Záhoráků v tolika dědinách
nejbližšího okolí nechá zase tušiti 1000 let asi, tak že praotcové zdejšího okolí
žili na tom «Hradě» v dřevěných chalupách a na valu dřevěným parkanem
chráněném, než si krajinu podmanili a vzdělali k založení dědin, již před
2000 léty.

Skalka u Dolních Něčic. Tak se jmenuje planina lemovaná se tří stran
příkrými zarostlými stráněmi. Na vrchu jsem před lety našel po orání hlubó-
kém kamenný obušek. František Dostál sdělil, že tam býval za stará zámek
a v něm hospodařil ukrutný zeman. Jedna vdova z Něčic poslala k němu
chlápce svého s prosbou a ten ukrutník jej ze skály shodil dolů k potoku, kde
se zabil. Nyní je na severní stráni skalky lom.

Záhorské písně. Pan 'odb. učitel na ústavu hluchoněmých v Lipniku
Felix Hlobil sbírá záhorské písně s nápěvy a rád by je uveřejňoval ve IV. roč.
v každém čísle po jednu. Kamkoliv tento vlastenecký lidumil zavítá, přijmíté
ho laskavě, a kdo umí, srdečně mu zazpívejte! Melodie záhorských písní
jsou prastaré, doznały během věků nepatrné změny a tvoří část národopisného
pokladu.

Dr. František Šromota, starosta města Hranic, zaslal list ze dne 5. pro-
since 1906 č. 4018: «Obecní výbor se ve schůzi dne 28. listopadu t. r. usnesl
odebírat pro chudé děti školní 100 exemplářů «Záhorské Kroniky». — Je
naděje, že se udrží a poroste.

Za vydávání a redakci zodpovídá Dr. František Pfikryl. — Tisk Jindřicha Slováka.
v Kroměříži.